

Saab skyddar LAKI mot en hackerattack

Vi lever i en spännande digital infrastruktur som LAKI fick lära sig mer om när hon besökte Saab. 99 procent av 8-19-åringar använder internet. Vi kommunicerar med varandra genom den digitala världen på många olika sätt både i skolan och på fritiden. Vi söker information, roar oss, slappnar av och träffar nya vänner online. Men vi behöver tänka på hur vi kan öka säkerheten online. Både du, jag och företag kan bli lurade och manipulerade och att vara försiktig på nätet är därför viktigt.

I filmen nämner Angelica från Saab phishing och social engineering. Phishing, även kallat nätfiske, är en av de vanligaste cyberbrotten. Nätfiske är när någon försöker via sociala medier, mejl, eller SMS lura dig att öppna ett dokument, besöka en webbplats eller ladda ner en fil som ett första steg i att komma över information eller pengar. Social engineering, även kallat social manipulation, är när någon lurar eller manipulerar oskyldiga användare på nätet. Målet är att komma över personuppgifter, pengar eller inloggningsuppgifter online genom att utnyttja människors vilja att vara snälla. Det är viktigt att förstå vilka skäl som kan ligga bakom olika användares inlägg på sociala medier.

Bra regler när man är online är att inte dela sitt namn och adress till okända, vara försiktig med informationen du delar och berätta för andra om du lär känna någon på nätet. Det är också viktigt att tänka på hur man själv betar sig online. Det finns saker som är lagliga att göra när vi är i den digitala världen men vissa saker vi gör kan vara etiskt besvärliga. Etik är värderingar och normer för hur man bör vara som människa och man brukar säga att det finns fyra regler: göra gott, inte skada, vara rättvis, respektera självbestämmande och integritet.

Etiska frågor och den digitala världen

Målgrupp årskurs 7-9

Tidsåtgång 40 min

Aktivitet

Välj en eller flera dilemman att diskutera

- En kille får en video skickad till sig som visar en misshandel av en klasskompis. Vad ska han göra och varför?
- En mamma lägger upp pinsamma bilder och filmer på sitt barn i sociala medier. Får föräldrar göra som de vill?
- På en skola finns ett expose-konto. Är det okej att gå in och titta?

Ställ er frågor som

- Vilket alternativ är bäst – eller minst dåligt?
- Vilka konsekvenser ger det?
- För vilka blir det konsekvenser – individen, kompisar, familj, eller samhället?
- Vilka argument väger tyngst och varför? Ni behöver inte vara överens.

Ta reda på

Välj en social media app som ni använder mycket. Vilket land kommer appen ifrån? Vad för regler gäller där? Får man säga vad man vill? Hur gammal måste man vara för att få använda appen? Om du lägger upp en bild där, var sparas den och vem får använda den? Är det samma regler för användare i Sverige som i exempelvis USA? Om reglerna skiljer sig, varför är det så tror ni?

Du behöver

- Några att diskutera med
- Anteckningsmaterial
- Tillgång till internet

Mål som du övar på

- Internet och några andra globala tekniska system samt deras fördelar, risker och begränsningar.
- Möjligheter, risker och säkerhet vid teknikanvändning i samhället, däribland vid lagring av data.

Till dig som är lärare

Cybersäkerhet och internetanvändning är spännande arbetsområden i teknikämnet och det vävs fint ihop med etiken i tekniken. Etik är något som finns tydligt i all teknikanvändning och utveckling, och är något vi borde lyfta upp mer. Tekniska lösningar är betydelsefulla för samhällets utveckling och det lyfter filmen fram på olika sätt. Att fundera över konsekvenser av olika lösningar är värdefullt och etiska frågor kan vara en väg att lära sig mer om konsekvenser för individen i den digitala världen. Skolans arbete med värdegrunden och den digitala kompetensen går hand i hand. Vi vill skapa en säker och trygg vardag för eleverna i skolan och på fritiden, vilket också omfattar den digitala världen de befinner sig i.

Lektionen är tänkt att introducera eleverna till tankar om möjligheter, risker och säkerhet vid teknikanvändning. Tillsammans med filmen skapas ett sammanhang mellan individ och samhälle. Om du vill utveckla lektionen för att arbeta med elevens förmåga att värdera konsekvenser av olika teknikval för individ, samhälle och miljö kan du börja med att presentera ett etiskt teknikkilemma för klassen som ni diskuterar tillsammans. Exempel på teman att diskutera kan vara:

- Användning av AI (inom hälsa, skola, säkerhet, ansiktigenkänning)
- Självkörande fordon
- Spårningsteknik
- Det uppkopplade hemmet
- Digitala lösningar och elförbrukning

Det viktiga är att dilemmat ska sakna ett rätt svar. Du känner din klass bäst och kan avgöra på vilken nivå du kan lägga dilemmat. Viktigt är att diskutera både för- och nackdelar. Det ger dig som lärare möjlighet att ta del av vilka föreställningar eleven har om tekniken. Eleven kan komma med helt andra kreativa förslag och du som lärare kan med fördel uppmuntra de förslagen. De som vill kan dela med sig av sina tankar vid lektionens slut så att de andra grupperna kan ta del av tankarna.

Målet med lektionen är att eleverna utvecklar sin tekniska medvetenhet så att de kan orientera sig och agera i en teknikintensiv värld. Detta gör eleven genom att diskutera med en eller flera andra elever. Det är du som lärare som bestämmer hur många samt vilka elever som diskuterar tillsammans. Påminn eleverna om att det inte handlar om att få rätt utan om att diskutera och att vända och vrida på sina argument. När eleven gör detta så får hen använda sina kunskaper på nya sätt och kan, med din vägledning, bli medveten om vilka kunskaper som saknas för att kunna argumentera på ett givande sätt.

Om du önskar att eleverna dokumenterar momentet kan de göra det genom exempelvis stödord eller att du som lärare går runt och lyssnar på samtalen. Då kan du skapa dig en uppfattning om elevens förmåga att använda ord och begrepp som hör till teknikämnet och om de underbygger sina resonemang när de diskuterar.

Se gärna Internetstiftelsens digitala lektioner om värdegrund för fler övningar i värdegrund:

<https://digitalalektioner.se/amnesomrade/vardegrund/>